

PIERRE BEGAS, EEN RADIOPIONIER UIT ZUID-LIMBURG

Gidi Verheijen

Het 'Overzicht van de Nederlandse radiofabrikanten 1915-1930' in het boek 'Opkomst van de Nederlandse Radio-industrie' van Frans Driesens (NVHR-jubileumgeschenk 2002) bevat slechts een paar namen van radiofabrikanten uit de provincie Limburg. Het betreft L. Smits uit Herten, over wie enige tijd geleden in het RHT al door zijn zoon is geschreven, en verder nog enkele personen of bedrijven uit Maastricht en Heerlen. Nader onderzoek door de auteur van dit artikel heeft aangetoond dat in elk geval P. Begas uit Heerlen in eigen beheer radiotoestellen heeft geproduceerd.

P.A.A. (Pierre) Begas werd geboren op 28 augustus 1898 in Oud-Vroenhoven (bij Maastricht).

O.L.V. kade 1 in Maastricht (Foto: collectie fam. Begas).

Hij was de enige zoon in het gezin van Henricus Begas, sluiswachter in Maastricht. In zijn jeugd woonde hij met zijn ouders en jongere zus aan de O.L.V. kade 1 in Maastricht. Hij volgde in deze stad een opleiding tot boekhouder en werkte in die hoedanigheid enkele jaren bij een bouwmaterialenhandel. In 1919 kreeg hij een catalogus in handen van de 'Eerste Nederlandsche Automatische Telefoon Onderneming' in Amsterdam en omdat deze onderneming nog niet in Limburg vertegenwoordigd was, bood hij zich aan als agent voor deze provincie. Tot een agentschap is het evenwel niet gekomen, maar het feit toont wel aan dat Pierre oog had voor nieuwe technische ontwikkelingen en dat hij over ondernemingsgeest beschikte.

Als jongeman woonde Pierre Begas in Heerlen in de Akerstraat. Hij had een brede belangstelling en was vooral in techniek geïnteresseerd. Zo was hij al jong in het bezit van een kwalitatief goede fotocamera van het merk Leica en verder was hij verzot op auto's, waarvan het bezit in het begin van de 20^e eeuw bepaald uitzonderlijk was. Op het gebied van de radiobouw was hij autodidact. Aangenomen mag worden dat hij zijn eerste ervaringen opdeed met radio's die werden gebouwd op basis van schema's uit radiotijdschriften. De ligging van Heerlen dichtbij Duitsland maakte een gang naar de andere kant van de grens een betrekkelijk kleine stap en in Aken moet hij veel van de door hem verwerkte onderdelen gekocht hebben.

Op het adres Akerstraat 47 in Heerlen vestigde hij in 1922 een radiobedrijf, dat later ook ingeschreven werd bij de Kamer van Koophandel onder de naam Radio-Technisch Bureau P.A.A. Begas. De activiteiten werden omschreven als 'Fabrikatie van Radiotoestellen en de verkoop daarvan benevens onderdeelen'.

Pierre Begas richtte zich met zijn activiteiten vooral op de directe omgeving. Om zijn klanten te bereiken adverteerde hij in de regionale krant 'Het Limburgsch Dagblad'. Verder nam hij ook met een stand deel aan een handelstentoonstelling in Heerlen in 1925. Advertenties in landelijke (radio)bladen werden niet gevonden en evenmin kon deelname aan landelijke exposities vastgesteld worden.

De zaken gingen goed, want veel inwoners van Heerlen, waaronder verschillende notabelen, betuigden schriftelijk hun tevredenheid met de geleverde toestellen. Afgaande op deze tevredenheidsbetuigingen werden in elk geval in de jaren 1924 en 1925 toestellen gebouwd, variërend van 3- tot 6-lamps toestellen. De toestellen werden desgewenst geleverd met gloei-stroom- en anodeaccu's en bijbehorende laadapparatuur.

Helaas zijn waarschijnlijk geen door Pierre Begas gebouwde toestellen bewaard gebleven. Een zoektocht bij de nakomelingen van zijn vroegere klanten leverde geen toestellen en ook

geen afbeeldingen of foto's op. Alleen op een handjevol foto's van activiteiten en expedities zijn (kleine) afbeeldingen van door hem gebouwde toestellen te vinden.

Een merkplaatje van zijn 'RADIO-TOESTELLEN FABRIEK' is nog wel in het bezit van de familie.

Pierre Begas was een van de actieve leden van de afdeling Heerlen van de NVVR die eind 1925 werd opgericht. Vanaf 1927 maakte hij, in de functie van commissaris, deel uit van het afdelingsbestuur.

Hij nam deel aan propagatie-experimenten in de Limburgse kolenmijnen en mergelgroeves en stelde daarbij door hem gebouwde apparatuur ter beschikking.

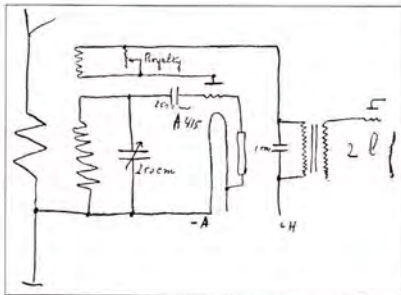
In de zomer van 1926 daalde hij, samen met Jan Corver en de heer Van Deth van N.V. Detha uit Amsterdam, af in de Staatsmijn Hendrik tot een diepte van meer dan 500 meter. Op deze diepte werden echter geen stations gehoord. Over

V.l.n.r. de heren Begas, Van Deth en Corver bij de ingang van Staatsmijn Hendrik; op de treeplank van de auto de ontvanger en op het dak de raamantenne (Foto: collectie fam. Begas).

dit experiment werd door Jan Corver gerapporteerd in Radio-Expres (9 juli 1926, nr. 28).

Een jaar later ging hij met leden van de afdeling Heerlen van de NVVR met twee ontvangers op expeditie in de Staatsmijn Emma. Beide toestellen hadden de A415 als detector met 2 buizen LF-versterking. Ook nu waren de resultaten echter negatief. Over dit experiment werd uitvoerig verslag uitgebracht door de secretaris van de afdeling (Radio-Expres 1927, nr. 33).

Ingangssectie van door P. Begas gebouwde ontvanger voor proeven in Staatsmijn Emma.

Kort daarna had hetzelfde gezelschap meer succes in een mergelgrot in Valkenburg. Op 70 meter diepte kwamen volop stations uit de luidspreker (Radio-Expres 1927, nr. 38).

Net als in andere delen van het land werden de radio-

luisteraars in Heerlen aan het eind van de jaren twintig geplaagd door de vonkstorings van trams. Met medewerking van de Directie der Limburgsche Tramweg Maatschappij werden door de NVVR-afdeling Heerlen in mei 1927 nachtelijke proeven uitgevoerd waarbij beurteilungen een kool- en aluminiumsleepstuk werd ingeschakeld. Luisteraars konden rapporten insturen naar P. Begas (Radio-Expres 1927, nr. 17).

Deze uiterst hinderlijke tramstorings waren voor Pierre Begas zelfs aanleiding zijn bedrijf naar een ander adres binnen Heerlen te verplaatsen.

Geleidelijk paste Pierre de aard van zijn activiteiten aan aan de ontwikkelingen en behalve eigen gebouwde radiotoestellen en toebehoren zoals PSA's, koptelefoons en luidsprekers werden Franse (Radiola) en Engelse toestellen (Sterling met Marconi-lampen) in het palet opgenomen. Zoals veel anderen in de branche nam hij in latere jaren ook elektrische apparaten en verlichtingsartikelen in het assortiment op.

P. Begas was ook radiozendamateur en bediende zich in dat verband van de roepletters PAOXA. In het QSL-kaartenmuseum bevindt zich een QSL-kaart van een verbinding die hij op 21 april 1929 maakte met het Duitse amateurstation D4QE. De gebruikte ontvanger was een 0V3; de zender werkte met roostermodulatie en een ingangsvermogen van 7 watt. De installatie was aangesloten op een Zeppelin-antenne.

QSL-kaart van P. Begas (PAOXA) in de collectie van het QSL-kaarten-museum.

Deze verbinding was met zekerheid illegaal, want pas op 19 augustus 1929 werden de eerste examens voor een officiële radiozendmachtiging afgenomen.

Rond 1930 was het fenomeen van radiovossejachten al bekend. De bijzondere geografische gesteldheid van het zuiden van de provincie Limburg nodigde uit tot het houden van dergelijke wedstrijden, waarbij Pierre zich niet onbetuigd liet. Deelnemers kwamen vanuit alle windstreken. Zo was C. Gehrels uit Eindhoven, later een van de bouwers van de zender Radio Herrijzend Nederland, een regelmatige gast. De 'dresscode' was bepaald anders dan vandaag: alle deelnemers droegen een stropdas, behalve de geestelijk adviseur.

Radiovossejacht in Zuid-Limburg omstreeks 1930; C. Gehrels midden op de foto in wit hemd, P. Begas uiterst rechts (Foto: collectie fam. Begas).

Voor radiohandelaren was de Tweede Wereldoorlog een moeilijke tijd. In 1941 werd een verkoopverbod van radiotoestellen uitgevaardigd en in 1943 moesten vrijwel alle burgers hun radiotoestel inleveren. De radiohandel lag dus plat en creativiteit was nodig om toch brood op de plank te krijgen. Dat gold ook voor Pierre Begas wiens gezin intussen zeven kinderen telde.

In november 1941 moesten in Nederland alle bezitters van een auto die voorzien was van een radio-ontvanger hun toestel inleveren. In Heerlen trof dat 22 personen, waaronder Pierre Begas die zijn zelfgebouwde ontvanger op het politiebureau moest inleveren.

In de oorlogsjaren maakte hij handig gebruik van de vaardigheid die hij eerder had ontwikkeld: het snijden van grammofoonplaten. Aanvankelijk gebruikte hij daarvoor aluminiumplaat als basismateriaal, later ook glasplaat bedekt met een laag gelatine. Op zeker moment werden zelfs kartonnen plaatjes toegepast. Toen alom in den lande kerkklokken moesten worden ingeleverd, kwam Pierre op het idee het geluid van de kerkklokken in zijn omgeving op plaat vast te leggen, zodat het roepende geluid van de klokken beschikbaar bleef. Ook legde hij boodschappen van Amerikaanse soldaten voor het thuisfront op plaatjes vast.

Radio Begas was aanvankelijk op enkele adressen in de Akerstraat gevestigd, vervolgens in de Dautzenbergstraat, later in de Saroleastraat en tenslotte (vanaf 1932) in de Oranje-Nassastraat 29 in Heerlen.

Op dit laatste adres overleed Pierre op de jonge leeftijd van 50 jaar op 29 december 1948.

Na het overlijden van zijn vader trad de oudste zoon Arthur, de technicus in het gezin, samen met zijn moeder als zaakvoerder op. De jongste zoon René kwam na het vervullen van zijn militaire dienstplicht in 1956 ook in de zaak. Deze laatste is nog in leven en was de auteur behulpzaam bij het verzamelen van gegevens.

In 1971 sloot Radio Begas zijn deuren.